

2:5. Vikinger rejser mod nyt land

Speaker: Skumsprøjt står ind over stævnen. De brede fyrretræsplanker knager faretruende, hver gang skibet krænger og forsvinder dybt ned i endnu en bølgedal. Ved roret står Leif den Lykkelige, søn af Erik den Røde. Leif stirrer ud over det oprørte hav, og en sitren i brystet lader ham mærke, at han har arvet sin fars udlængsel. Erik den Røde, der under sin landflygtighed udforskede Grønlands kyster og besluttede, at hans folk for evigt skulle forlade Island og i stedet grundlægge en bygd i det nye land. Nu er Leif draget videre vestpå. Han følger den rute, han fik angivet af Bjarni Herjólfsson, ham der for et par år siden røg ud af kurs og pludselig stødte på et nyt land langt mod vest. Et land helt anderledes end både Island og Grønland, med træer, vilde hvedemarker og vindrueranker. Og drømmen om Vinland har hjemsøgt Leif den Lykkelige lige siden. Besætningen på skibet slider i rebene for at trimme sejlet. De skutter sig i kulden, for her er ingen læ at finde herude på det store hav. Så ser Leif noget i det fjerne. En horisontal linje tegner sig mod den truende himmel. Det er Vinlandet.

Mille: Velkommen til Skelettet fra Fall River. Mit Navn er Mille Gabriel, og jeg er seniorforsker på Nationalmuseet. Det er mig, der har ansvar for museets samlinger fra Amerika, og jeg har gravet mig ned i lidt af et mysterium. Det drejer sig om et snart 200 år gammelt gravfund fra Fall River: Et skelet begravet på hug og iklædt en brynje af metal. Et gravfund, som ikke lignede noget, man nogensinde havde fundet før i Nordamerika. Og det skabte et væld af vilde teorier. For hvem var han, skelettet fra Fall River? Og hvor i verden kom han fra?

Speaker: "Vi har jo aldrig set noget, der ligner det."

Mille: Nogle af datidens videnskabsmænd påstod, at han var en viking, der kom sejlen- de fra Grønland til Amerika, og en berømt amerikansk forfatter skrev ovenikøbet et langt digt om Vikingen fra foretrækker. Andre mente, at han var en føniker fra Middelhavs landenes oldtid.

Speaker: "De foretog nogle opdagelsesrejser, kan man sige, en rejse op til England."

Mille: Nogle argumenterede for, at han var et af de første mennesker, der indvandrede fra Asien til Amerika over Beringlandbroen helt tilbage under den sidste istid.

Speaker: "Altså det er sådan en helt vild historie, ikke? Hvorfra i Asien kommer han lige vandrende?"

Mille: Andre igen, at han var en indfødt amerikaner med en hidtil ukendt adgang til metal.

"En masse småstumper. Man ville måske kunne samle den lidt igen som et puslespil."

Mille: Men det forblev alt sammen teorier uden klare konklusioner. For i 1843 gik gravfundet til i den store brand i Fall River. Men som vi fandt ud af i første afsnit, så var det ikke alt, der gik tabt. Dele af fundet er nemlig blevet sendt til Danmark, og derfor har jeg genåbnet sagen. Til at hjælpe mig på turen har jeg min producer Celine Klint.

Celine: Ej, det er nærmest lidt uhyggeligt, at der bare ligger et helt kranie dér.

Mille: I dette afsnit skal vi følge teorien om, at skelettet var viking. En teori som fik flere danske videnskabsmænd involveret i sagen, og som rent faktisk var selve årsagen til, at gravfundet fra Fall River endte i Danmark. Vi skal forstå, hvad den her teori var baseret på, hvordan den fik gang på jord, og om der er hold i den. Var skelettet fra Fall River resterne efter en viking? Hvis det skulle vise sig at være sandt, så ville det være det allerførste fysiske bevis for, at vikingerne rejste til Amerika allerede omkring år 1000, altså hele 500 år før Christoffer Columbus' rejse. Du lytter til andet afsnit af Skelettet fra Fall River. Vi skal på opdagelse i de nye spor i sagen, forfølge datidens mange vilde teorier og sammen grave i vores fælles historie.

I begyndelsen af 1800-tallet, hvor den unge husmor fandt skelettet i Fall River, var der lærde folk i Massachusetts, der var meget optagede af ideen om, at der skulle have boet vikinger i området før dem. De mente tilmed at have flere beviser for det. Et gammelt stentårn i byen Newport på Rhode Island, i folkemunde også kaldet Newport Viking Tower. Og lige nord for Fall River en stor klippeblok med inskriptioner, som godt kunne ligne runer. Og så pludselig dette opsigtsvækkende fund af et brynjeklædt skelet. For at efterprøve teorien om, at den gravlagte var en viking, sendte man derfor dele af skelettet og de andre ting, der var fundet i graven, til Danmark. Nærmere bestemt til Det Kongelige Nordiske Oldskriftselskab, for selskabets sekretær, Carl Christian Rafn, vidste en hel del om vikingerne. Det var ham, der havde oversat de islandske sagaer og

opdaget, at flere af sagaerne omtalte et land langt mod vest. Vinland, kaldte de det. Og han var nået frem til, at Vinlandet måtte ligge i det nordøstlige Amerika, måske omkring Massachusetts. Han havde i 1837 skrevet et tykt værk om det, *Antiquitates Americanæ*, som var blevet oversat til mange sprog og vakte stor begejstring i USA.

Spørgsmålet er, om vikingeteorien holder. Kunne det brynjeklædte skelet fra Fall River rent faktisk have været en viking? Inden jeg går videre med jagten på skelettet, vil jeg tale med en, der ved noget om vikingerne og deres rejse rundt i verden. Og det gør Jette Arneborg, der er seniorforsker på Nationalmuseet med speciale i nordboarkæologi, altså vikinger i Grønland og Amerika.

Celine: Hej, Jette! Godt at møde dig.

Jette: Hej. Jeg hedder Jette. Vi gør sådan her.

Celine: Vi gør sådan her. Lad os sætte os hened.

Mille: Vi vil gerne blive lidt klogere på de islandske sagaer og høre, hvad de egentlig siger om vikinger i Amerika.

Celine: Hvad har du med der?

Mille: Jette fortæller os, at det drejer sig om to sagaer: Erik den Rødes saga og Grønlændersagaen. Tilsammen bliver de ofte bare kaldt Vinlandssagaerne. Grønlændersagaen fortæller om en fyr ved navn Bjarni Herjólfsson eller bare Bjarne, der skulle til Grønland, men endte ud for Nordamerikas kyst. Og det kan Jette fortælle meget mere om.

Celine: Bjarne er på vej fra Island, og han er på vej over til Grønland for at besøge sin far Herjólf, som bor nede i den allersydligste del af den Norrøne Østerbygd, altså i det allersydligste Grønland, næsten helt nede ved Kap Farvel. Han bor på den gård, som så er blevet kaldt Herjólfsnæs. Og Bjarne er på vej over til sin far, men bliver blæst ud af kurs og sejler helt ud længere ud i havet og ser lande. Og han ser land med skov, og han ser land med sten. Men han går ikke i land. Han har besluttet sig for, at han skal hjem til far, inden det bliver svært at sejle. Fordi der kom jo is, og de vidste jo godt, at

man skulle have rejsen overstået, inden vinteren satte ind. Så han vender tilbage, og han får sat rette kurs og havner så heldigvis lige netop hos sin fejl i Herjólfsnæs.

Mille: Og så fortæller han om sine opdagelser.

Jette: Så fortæller han om sine opdagelser.

Mille: Men Bjarni er ikke den eneste.

Jette: Og så er der så Leif den Lykkelige, der så tager over og for at afsøge det, som Bjarne har set. Og han går i land, og det er ham, der opdager de her frodige græsmarker og det land, han kalder Vinland.

Mille: Så det kunne godt have været Massachusetts?

Jette: Det kunne det godt have været, fordi vi skal i hvert fald syd for... Ja, det kunne det sagtens have været. Altså, det kunne jo have været mange steder. Når man også ser på kortet, hvordan de sejlede vestpå... Det kunne det jo godt.

Mille: Der er altså en chance for, at Vinland er Massachusetts, og det øger jo unægtelig sandsynligheden for, at vores gravfund kunne være en viking. Men det er lidt svært at lure, hvor bogstaveligt man skal tage de her sager. Så vi spørger Jette, om hun tænker, at Bjarne og Leifs oplevelser lyder sandsynlige.

Jette: Lige så snart man begynder sådan at sejle ud, så er der jo rigtig mange, der bliver blæst ud af kurs. Så lige så snart de første skibe er begyndt at rejse fra Island til Grønland, så er der lynhurtigt nogle, der er blevet blæst ud af kurs, som jo sådan set også... Det er det, der også blev berettet om i sagaerne. Det tror jeg, er helt rigtigt, fordi de har ikke kunnet navigere helt sikkert. Og turen til Grønland var jo besværlig fra Island, fordi man skulle vest, og så skulle man faktisk sydpå, og man skulle langt sydpå for at komme ud af historien fra Grønlands østkyst. Så man skulle sydpå, og så skulle man rundt om Kap Farvel et godt stykke ude i havet. Og så skulle man hurtigt ind igen ind mod land. Så kom man ind på Grønlands vestkyst. Og der er sikkert mange, der lige er røget ud dér og så er fortsat længere vestpå.

Mille: Det er altså ikke bare en vild teori. Vikingerne rejste rent faktisk til Amerika. Og måske havde de amerikanske videnskabsfolk så rent faktisk ret, når de foreslog, at skelettet fra Fall River var en viking. Så jeg stiller Jette det store spørgsmål: Tror du, der er nogen sandsynlighed for, at det her kunne være en vikingegrav? Du har jo ikke set den endnu.

Jette: Jeg har ikke set det endnu, og det lyder jo spændende. Jeg vil sige, at med den baggrund jeg har, og den viden jeg har i dag, så ville jeg nok sige, "Njaaa," fordi vi er lidt langt sydpå på den østamerikanske kyst. Men med viden fra 1837, hvor man jo faktisk troede på, at de islandske sagaer var beretninger, som man kunne stole på, så lød det jo rimeligt nok. Også fordi der var metal, og det var en brynje. Han fik jo at vide, at de lå i en brynje, og det passede jo også meget godt på det indre billede, man havde af, hvordan en viking så ud, når de for ud i verden og sloges. Så set fra deres perspektiv kan man måske godt forstå, at de troede på det. Jeg hopper måske ikke lige så let på den, sådan set ud fra 2021. Men jeg glæder mig meget til at se, hvad du har at vise mig.

Speaker: Ja, nu har du jo ikke set fundet endnu.

Jette: Jeg har ikke set fundet endnu.

Mille: Det synes jeg, at vi skulle gøre nu.

Jette: Ja, nu er jeg også ved at være lidt spændt på det.

Mille: Vi skal vise Jette gravfundet, altså de metalrester vi har fra brynjen og de gravgaver som blev fundet sammen med skelettet. Men inden hun får lov at se det, skal vi undersøge et andet spor. Et af hovedargumenterne for, at skelettet fra Fall River var en viking. Det drejer sig om den her kæmpestore, 40 tons tunge sten ved navn Dighton Rock. En klippe, der ligger lige nord for Fall River, hvor det brynjeklædte skelet blev fundet. Det særlige ved denne klippe er, at den er dækket af inskriptioner, af tegninger og skriftegn, der godt kunne ligne runer. Måske ligger svaret gemt i de her inskriptioner, så vi har brug for en, der kan læse runer. Og det kan Lisbeth Imer, der er seniorforsker i arkæologi og runolog på Nationalmuseet.

Nu kører vi ned i kælderens. Vi skal et par etager ned.

Vi kan ikke tage over og kigge på stenen, desværre. Men i kælderens under Nationalmu-

seet, hvor de helt gamle bøger står, finder vi sekretær Rafns store værk fra 1837. Det var det, jeg fortalte om tidligere med inskriptionerne på stenen.

Celine: Der dufter virkelig af kælder hernede.

Mille: Her lugter meget støvet af gamle arkivalier. Og det er så hernede, vi har det gamle bibliotek med de meget gamle bøger. Så hvis du går lidt med herhenad, så kan du se kæmpestore bøger, læderindbundne og med guldtryk. Og det er alle de store ekspeditionsberetninger, man finder hernede.

Celine: Og du har taget en med ned i kælderen?

Mille: Ja, jeg har en gæst med ned i kælderen, og det er runolog Lisbeth Imer. Og jeg har inviteret Lisbeth med i dag, fordi jeg har brug for hendes hjælp.

Celine: Og Lisbeth, du er runolog. Vil det sige, du kan læse runer?

Lisbeth: Ja, det er ligesom mit arbejde. Så ja, jeg skal se på, hvad Mille har til mig.

Mille: Jeg har fundet en meget stor, tung bog frem, nemlig et af Rafns hovedværker. Og vi kan lige bladre i det. Så kan du se her: Mille: *Antiquitates Americanæ*. Nu er jeg ikke så god til latin, men det handler altså om amerikanske antikviteter eller amerikansk historie. Og det, som jeg jo især er interesseret i det, det er denne her klippe, man har fundet i Massachusetts. Den gennemgår han her igennem hele bogen. Og så omme bag i er der nogle meget flotte, kobberstukne tegninger her. Og jeg kan forstå, at på baggrund af de her tegninger, som Rafn altså fik tilsendt, så mente han at konkludere, at det her var bevis for, at nordboerne havde været her i Massachusetts.

Rafn mente på baggrund af de tegninger, han var blevet tilsendt, at kunne se både runer og latinske tal og bogstaver, eksempelvis tallene CXXI, altså 121, som er lige netop det antal mænd, som Thorfinn ifølge Vinlandssagaerne skulle have haft med fra Island. Det gav alt sammen god mening for Rafn. Han tolkede hele inskriptionen som, at Thorfin og hans 121 fæller gjorde landnam, altså at de tog landet i besiddelse.

Der står faktisk "Þorfinnr Karlsefni."

Lisbeth: Ja, fordi Thorfinn Karlsefni er en figur i en af de islandske sagaer.

Mille: Så det er jeg meget spændt på at se, om det er en teori, som du vil kunne be- eller afkræfte?

Lisbeth: Ja. Det jeg først umiddelbart tænker, det er, at det kan godt se sådan lidt ru-neagtigt ud. Og nu kan jeg jo selvfølgelig ikke sige, om det er reelle indridsninger, eller om det er naturfænomener. Det kender vi jo også, at man blev sådan lidt forhippet på at finde skriftlige vidnesbyrd om fortiden, så man gik ud på forskellige klipper og læste ru-ner ud af noget, som egentlig var naturligt fremkommet. Men hvis vi nu siger, det her er indridsninger, så kunne jeg forestille mig, at det er den linje hernede sådan lidt midt på klippen, hvor der er noget, som ligner en O-rune fra jernalderen. Den mangler godt nok de to ben, men altså, man kan godt forestille sig sådan en rudeform, og så er der et ben nedenunder. Så kommer der et meget fint R og noget, der ligner et latinsk F, og en lod-ret streg bagefter, der kan være et I, og så noget som ligner et latinsk N. Og så er der et eller andet tegn bagefter. Men jeg kunne forestille mig, at det var det, som han læste runerne i.

Mille: Så der er rent faktisk noget, der godt kunne tolkes som runer på Dighton Rock. Men så er det, at Lisbeth siger det her:

Lisbeth: Men det har altså ikke noget med vikingetiden at gøre, desværre.

Mille: Det har ikke noget med vikingetiden at gøre.

Lisbeth: Nej, det har det ikke rigtig.

Celine: Vil du uddybe det?

Lisbeth: Jamen, det er fordi, den runeform, som er der, det er en O-rune, og den findes kun i jernalderen. Den går simpelthen ud af brug i løbet af 5-600-tallet.

Mille: Det, der ifølge Rafn skulle stå på stenen, var i så fald skrevet med nogle ældre runer fra jernalderen, som vikingerne omkring år 1000 slet ikke brugte. Og der var Thor-finn slet ikke født endnu?

Lisbeth: Nej.

Mille: Og han havde slet ikke opdaget Vinland endnu?

Lisbeth: Nej, vikingerne var slet ikke født på det tidspunkt.

Mille: Det synes jeg jo, er et meget stærkt argument, du kommer med. Så du mener altså, vi kan konkludere, at det her er ikke en runesten?

Lisbeth: Nej, det tror jeg ikke, det er. Men derfor kan den jo godt være spændende.

Mille: Er der fundet runesten i Amerika?

Lisbeth: Ja, det er der. Men de er bare ikke fra vikingetiden nogen af dem.

Mille: Det må du uddybe.

Lisbeth: Ja, altså, der er jo fundet ret mange runesten eller runeindskrifter på klipper. Og nogle af dem er helt nye, altså i arkæologisk sammenhæng fra 80'erne. Jeg får en gang imellem forespørgsler fra amerikanske borgere, som bor deroppe i Massachusetts eller Minnesota eller sådan, og så sender folk billeder af runeindskrifter, som de har fundet på forskellige klipper, og der kan jeg sådan helt tydeligt se, at der står MATTT, som er et meget almindeligt amerikansk navn, Matt. Og et pigenavn. Og så pudsigt nok er der lidt længere henne et hjerte, hvor der står M og T eller et eller andet, forbogstaverne for de her. Og så har jeg nogle gange spurgt, "Jamen, har I lært om runer i skolen her i jeres område?" "Nå ja, det havde de jo godt nok." Og selvfølgelig menneskers skabertrang gør jo, at man går ud og gør et eller andet med det, man har lært. Så jeg vil tro, det er sådan nogle indskrifter fra 1980'erne.

Mille: Det, Lisbeth siger, er altså, at der er fundet masser af runesten i USA, men at de bare ikke er fra vikingetiden. Det er altså ret interessant, at folk, som har lært om runer i skolen, får sat arkæologer på arbejde. Men der findes også deciderede forfalskninger, altså hvor nogen har forsøgt at skabe en rigtig runesten med falske fortællinger om vikingernes færd, for eksempel den berømte Kensington-sten fra Minnesota.

Lisbeth: Den har fået sit eget museum i dag. Og den er efter al sandsynlighed lavet af en svensk indvandrer, som hed Olof Öhman fra Småland, tror jeg nok, han var. Og runologerne har haft et styr med at prøve at overbevise folk om, at den her runesten er ikke hverken fra 1300-tallet eller fra vikingetiden eller fra gamle dage. Den er lavet i 1800-tallet. Fordi man bruger nogle former af runer, som man brugte i Dalarnas i Sverige, hvor man brugte runeskriften meget langt op i tid, og hvor man lærte om runeskriften i skolen. Og man har fundet nogle lærebøger, hvor de her runeformer optræder, som Olof Öhman ville have lært. Og Olof Öhman fastholdt jo til sin dødsdag, at den var ægte, og at han bare havde tippet den om, og der lå den så.

Mille: Men teorien er, at han selv havde fremstillet den. Så den er altså fremstillet i 1800-tallet af en svensk indvandrer.

Lisbeth: Og det er jo interessant, for hvad er det, man gør, når man kommer til et land, hvor man ikke har sin egen kulturarv? Jamen, så sørger man for at lave en kulturarv. De efterlod jo alt. Tænk at rejse ud i en verden, som i deres øjne er jomfruelig, og ikke have nogen af sine egen ting med sig. Hvad gør man så? Ja, så skaber man sin egen kulturarv.

Mille: Så han huggede sig en runesten.

Lisbeth: Ja, det gjorde han.

Mille: Spørgsmålet er så, om Dighton Rock også er en forfalskning. Kunne det her også godt være en forfalskning?

Lisbeth: Jamen, jeg ved ikke... Så skal man trække grænsen mellem forfalskning og en moderne runesten. Altså, jeg har også en runesten derhjemme, men jeg kalder den ikke for en forfalskning. Jeg kalder den for en ægte runesten, som godt nok ikke er mere end 5 år gammel. Ha ha! Altså, jeg lyver jo ikke om, at den skulle være fra vikingetiden. Jeg er helt åben omkring, at den er hugget i 2015. Så det gør det jo til en ægte runesten, den er bare ikke så gammel. Og på samme måde kan det her jo også godt være ægte, det behøver bare ikke at være så gammelt.

Mille: Så hvis det ikke er en runesten, har du noget bud på, hvad det så kunne være?

Lisbeth: Jamen, det er jo det der med, at hvis der først er nogen, der hugger et symbol et eller andet sted, så avler det. Så får det børn. Det er simpelthen sådan en slags "Kill-roy was here"-lyst, mennesker har til at markere deres tilstedeværelse i et eller andet område.

Mille: Så lidt ligesom tennellen under jernbanen. Når den første har sat sit tag, så kommer der flere?

Lisbeth: Så kommer der flere, ja.

Mille: Så det her kunne være resultatet af mange menneskers kreative evner igennem århundreder? Men det var altså ikke nogen vikinger, der kom forbi her?

Lisbeth: Det tror jeg ikke.

Mille: Det kan vi konkludere.

Lisbeth: Og det, der også gør mig lidt skeptisk, er, at der er så mange forskellige aftegninger af de her indridsninger. Nu viser du mig den her, hvor det ser mest runelignende ud. Men der er også mange steder, hvor det overhovedet ikke ligner runer, men bare firkanter og trekanter og streger. Det kan være alle mulige ting.

Mille: Lisbeth Imer kan altså afvise, at Dighton Rock er en runesten, som vikingen Thorfinn skulle have skrevet. Sjovt nok sad sekretær Rafn for knap 200 år siden og kiggede på de selvsamme tegninger og kom til den stikmodsatte konklusion.

Lisbeth: Altså, jeg har jo stor respekt for Rafn og alt det, han gjorde, men det er også bare meget kendetegnende for perioden, at de var så forhåbende på at finde levn og efterladenskaber efter vores forfædre. Romantikken var jo i fuldt flor på det tidspunkt, og nationalfølelsen. Vi stod lige for at miste Slesvig på det her tidspunkt, og landet blev mindre, og landbruget havde en voldsom fremgang. Så alle de her gravhøje og fortidsminder, som lå i landskabet, 90 procent blev jo næsten udryddet på det her tidspunkt. Så man havde et ønske om at bevare så meget som muligt og finde så mange efterla-

densker af vores forfædre som overhovedet muligt. Og det tippede altså nogle gange over, så man så nogle indskrifter, hvor der ikke var nogen. Ha ha!

Mille: Ha ha ha! Har du noget bud på, hvorfor man i Amerika var forhåbende på at finde vikinger?

Lisbeth: Ja, det er ret åbenlyst, fordi jo længere tilbage, man kan regne sin egen historie, jo større ret har man til et landområde.

Mille: Så der er noget identitetspolitisk i det.

Lisbeth: Helt klart! Arkæologien er jo på godt og ondt - meget ondt - blevet brugt identitetspolitisk. Tænk bare på, hvordan arkæologien og runologien blev misbrugt under Anden Verdenskrig af nazisterne, som jo brugte nogle af de her gamle runetegn fra jernalderen til deres uniformer, som jo gør og har gjort, at nogle af de her tegn faktisk er forbudte ifølge den tyske forfatning i dag. Man må simpelthen ikke bruge O-runen og SS og de her ting.

Mille: Det er runer?

Lisbeth: Ja.

Mille: Runer er altså ikke helt ufarlige. Runerne på Dighton Rock er mere et udtryk for en senere befolknings og forskeres ønske om, at der var vikinger i USA, end et bevis for det. Og det gør det lidt mindre sandsynligt, at skelettet fra Fall River skulle have været en viking. Men vi mangler stadig at høre, hvad Jette Arneborg siger til selve gravfundet, altså metalresterne og gravgaverne. Så vi viser hende ind i vores laboratorie.

Mille: Ja, Jette. Nu skal du se. Jeg skal lige tage tingene op på bordet her. Som du ser, det er nogle små æsker med lidt forskelligt i.

Jette: Nej! Er det dét, der skulle være rustningen?

Mille: Det er nemlig en del af rustningen. Masser af stumper, som...

Jette: Som hører til det her?

Mille: Som hører til det her.

Jette: Hvad sidder der her? Er det lidt tekstil?

Mille: Så er der sådan lidt det spor efter tekstil.

Jette: Ha ha! Men altså, det ligner overhovedet ikke noget, jeg har fundet fra Grønland. Og i øvrigt så alle de her andre ting, som jo er af en eller anden messinglegering, kobber, det er der så uendeligt lidt af fra Grønland, så det er sikkert ikke noget, de har haft særligt meget af. Så jeg kan slet ikke forestille mig en nordisk viking rendt rundt i sådan noget udstyr. Det ligner heller ikke... Altså, de havde ringbrynjer godt nok, men det var jo små ringe, der ligesom var sat sammen, men slet ikke sådan noget fornemt noget. Det her er jo virkelig fornemt!

Mille: Det er mere fornemt end noget, en viking ville have?

Jette: Måske i hvert fald måske en viking i Grønland. Jeg tror nok, at i Skandinavien var de jo også vældigt flot udstyret. Så de kendte da også til pomp og pragt. Ingen tvivl om det. Men det her er så atypisk, både når man ser på, hvad vi har fra vikingetidens Skandinavien og da især fra Grønland.

Mille: Jette fortæller os, at vikingerne helst tog deres døde med hjem fra deres rejser og selv begravede dem. Og der er eksempler på, at de transporterede deres døde på en ret speciel måde.

Jette: Vi har også en, der ligger... Altså, han ser ud, som om han er blevet puttet ned i en sæk. Og alle de små knogler fra tæer og fingre - og dem er der rigtig mange af - de ligger inde i kraniet. Så man har virkelig meget omhyggeligt samlet alle knoglerne sammen og bragt dem til kirken. Alene af den grund ville jeg måske også undre mig over, hvis man havde efterladt sådan en høvding på det amerikanske kontinent. Man ville simpelthen koge ham af og tage alle bløddelene væk, og så ville man tage knoglerne med tilbage.

Celine: Så de har pakket deres høvding sammen ved at koge kødet af ham og så lægge alle de små knogler ind i kraniet?

Jette: I dette tilfælde, det ene tilfælde her, der lå alle de små knogler inde i kraniet.

Celine: Det er sådan et helt IKEA-samlesæt.

Jette: Det kan du sige, men det viser bare den omhu, man havde. Man havde virkelig en tro på, at man skulle ned og ligge og begraves i hellig jord, så man kunne genopstå. Altså, man lå jo og ventede på dommedag, så man kunne komme i himlen.

Mille: Vi kan altså konkludere, at skelettet fra Fall River ikke var en viking, der var sejlet fra Grønland til Nordamerika. Vikingerne gik med en helt anden slags brynjer, de havde slet ikke så meget metal, og de ville aldrig have efterladt deres døde på rejsen, men taget dem med hjem. Men sidenhen er der rent faktisk fundet spor efter vikingerne i Nordamerika. I 1960'erne opdagede et hold arkæologer en mindre vikingebebyggelse ved L'Anse aux Meadows på den yderste, vindomsuste spids af Newfoundland, den store ø ud for Canadas østkyst, muligvis et sted, hvor vikingerne reparerede skibe. I dag er der enighed om, at det egentlige Vinland nok har ligget længere mod syd, sandsynligvis i New Brunswick, men at det heller ikke er usandsynligt, at nogle af dem sejlede endnu længere mod syd, måske helt til Massachusetts. Men under alle omstændigheder har det brynjeklædte skelet ikke noget med dem at gøre. Det samme gjaldt også de formodede runer på Dighton Rock og stentårnet Newport Tower, som viste sig bare at være en 1600-tals vindmølle og slet ikke en vikingefæstning.

Tilbage står spørgsmålet om, hvorfor det for nogle mennesker i USA var og til dels stadig er så vigtigt at have en fortælling om, at der har boet vikinger i området før dem.

Jette: Nu er det jo blevet en industri i USA at have de her ting. Altså hvilke turister gider at se en ruin af en mølle fra 1600-årene? De vil da hellere se en ruin fra en vikingeborg, eller hvad de nu tror, det er. Og det samme med nogle af runestenene. Altså, man holder jo fast i, at de er ægte. Og jeg er jo igen den dér pragmatiker, der siger, at jeg tror, det handler mere om nutiden, end det egentlig handler om at få noget at vide om fortiden.

Mille: Teorien om, at skelettet fra Fall River skulle være en viking, handler altså mere om en længsel hos især skandinaviske immigranter og forskere. En længsel efter at definere deres egen historie i det nye land, de var kommet til, hvor de var historieløse. En længsel efter identifikation, ejerskab og retten til at definere historien. Og den længsel kan jeg godt sætte mig ind i. Det er bare ikke helt ufarligt, når man på den måde kun ser det, der passer ind i ens teori. For i samme bevægelse fratager man jo andre folkeslag deres historie og deres ret til landet.

I næste afsnit graver vi et spadestik dybere i den mystiske historie om skelettet fra Fall River, nemlig den at det skulle være en føniker fra Middelhavsområdet, der tilbage i oldtiden - flere tusinde år før Columbus - sejlede hele vejen tværs over Atlanten. Hvis det skulle vise sig at være sandt, så har mennesker fra Middelhavet altså besøgt fjerne verdensdele langt, langt tidligere, end vi troede. Og så skal vi på jagt efter skelettet fra Fall River, som der måske er en chance for, at vi kan finde i skeletsamlingen i Panuminstituttets kælder i København.

"Jeg opdager jo tre kasser henne på hylden, hvor der står "eksotiske uden proveniens."
Man kunne ikke forestille sig, at der lå et kranie fra Fall River?"

Lyt med i næste afsnit af Skelettet fra Fall River. Mit navn er Mille Gabriel, jeg er seniorforsker på Nationalmuseet. Jeg har lavet serien sammen med Celine Klint. Tobias Ingemann har lavet lyddesign, og redaktør er Rune Sparre Geertsen. Serien er produceret af Filt for Vores Tid og Podimo.